Ragnarok i villreinfjellet?

ÅNEDENS MMENTAR

KETIL SKOGEN
blog og forsker

■ **DET ER** så man ikke tror det er sant: I fullt alvor foreslås å slakte ned all villrein i Nordfjella for å stoppe den såkalte «skrantesjuken». Om ikke det er effektivt nok, vurderes det å ta med reinen på Hardangervidda i neste fase av ragnarok. Målet er å stoppe spredningen av en sykdom som ikke tidligere har vært oppdaget i Europa. Men ved å utrydde en stor del av Europas siste villreinstamme.

'etodene som foreslås for begrense Chronic Wasting Disease 'WD) er mildt sagt usikre.

■ **CHRONIC WASTING DISEASE** (CWD) er en såkalt prionsykdom som angriper sentralnervesystemet hos hjortedyr, og som gjør at de mister kontrollen over muskulatur og går en sikker død i møte. Den er en slektning av skrapesjuke hos sau og Creutzfeldt-Jakobs hos mennesker. I USA har CWD vært kjent lenge, men det var et sjokk da den ble oppdaget hos villrein i Nordfjella og elg i Selbu. Hvordan den har kommet til Norge, og til to forskjellige steder, er et mysterium. Sykdommen som rammet elgen, er også en annen type enn den reinen hadde. Faktisk er elgvarianten ny for vitenskapen.

Situasjonen er alvorlig. Ikke bare fordi det er en skummel sykdom, men også fordi metodene som nå foreslås for å begrense den, er mildt sagt usikre. Og framfor alt: Selv om man faktisk kunne stoppe CWD ved å skyte 12 000 rein, er det en forsvarlig framgangsmåte? Hva sier det i så fall om vårt forhold til naturen?

■ **FORSKNINGEN** vet fint lite om CWD i Norge. Vi vet ikke hvordan den har kommet hit, ikke hvor smittsom den er, og heller ikke om alle dyr er mottakelige. Det hevdes at smitten kan lagres i vegetasjon i flere tiår, men det er usikkert. Faktisk kan man ikke engang si at sykdommen *har* kommet utenfra; det kan ikke utelukkes at den oppstår spontant hos enkelte individer. Og ville dette tidligere være individer som rovdyr tok seg av, lenge før symptomene ble synlige for oss? Har den vært her lenge allerede? Ingen vet.

Men la oss anta at slaktingen virker (selv om det er å strekke velviljen langt): Hva slags kontroll over naturen er det vi vil ha? Og for hvilke formål? Er det så viktig å stoppe CWD med det man i USA ville kalt «a nuclear option», fordi villrein og elg er verdifulle jaktbare arter? Eller for å hindre at CWD sprer seg til tamrein. Eller sau? Det er for øvrig underlig at teorien om at CWD kommer fra skrapesjuke hos sau på utmarksbeite, synes å være helt parkert ...

■ **EN STOR** europeisk studie har vist at mange jegere ser på forvaltning av viltbestandene som en viktig begrunnelse for jakt, like viktig som høsting. Først når disse to betingelsene er oppfylt – forvaltning og mat – kan man tillate seg å framheve spenning og rekreasjon. I forskningsintervjuer framhever jegere at mennesket er en del av naturen, også som predator. Dette settes opp mot et perspektiv som etter jegernes oppfatning går ut på å skille menneske og natur. De snakker litt ironisk om «osteklokke-vern», en tankegang som tillegges typiske naturvernenere – med rette eller urette.

Men hvor langt skal vi gå? Jeg kan aldri tenke meg at jegere flest ser på utryddelse av 12 000 villrein som et rimelig tiltak. Ideen om mennesket som del av naturen er en ide om å høre til på naturens premisser. Greit, da setter vi spor etter oss. Men den foreslåtte CWD-strategien er et overtydelig uttrykk for et ønske om total kontroll, også over det vi har villet bevare som natur.

■ **ET ANNET** uttrykk for et ønske om ekstrem kontroll, er GPS-merkingen av de nærgående ulvene i Hedmark. Og selv om frontene ellers er steile, gjør ulvevenner og –motstandere felles sak her: Skepsisen til merking er sterk, og det skyldes ikke bare bekymring for ulvenes velferd. Den ser snarere ut til å bunne i at merking utfordrer selve idéen om hva et vilt dyr skal være. Forskning viser at tilhengere og motstandere deler sentrale forestillinger om ulvens egenskaper. Og det er tanken om ulven som et *vilt* og *fritt* dyr som står sterkest. Uenigheten handler ikke om dette, men om ulvens plass i det norske flerbrukslandskapet.

Biologer har lenge forsket på rovdyr ved hjelp av merking. Det har vært avgjørende for å bygge opp den kunnskapen vi har nå. Men forvaltningsmerking har et annet formål, nemlig kontroll. Og en slik manipulering vekker reaksjoner. Mange spør seg hva vitsen er ved villdyr som er underlagt sterkere kontroll enn sauene de skal hindres i å spise opp. Med forvaltningsmerking trår man over en grense: Ulven opphører å være et vilt dyr.

■ **VI HAR** kapasitet til å kontrollere naturen til minste detalj. Tror vi i hvert fall. Og av og til lykkes vi kanskje. Forresten, hvem er «vi»? Og hva er naturen? Naturen er det vi samfunnsforskere kaller en «sosial konstruksjon». Dyr og planter og fjell har selvsagt en objektiv eksistens, men hva vi ser på som *natur* kan være forskjellig. Det henger sammen med vårt grunnleggende verdisyn, blant annet. *Min* natur – og mange andres – tar alvorlig skade av slik storskala manipulering.

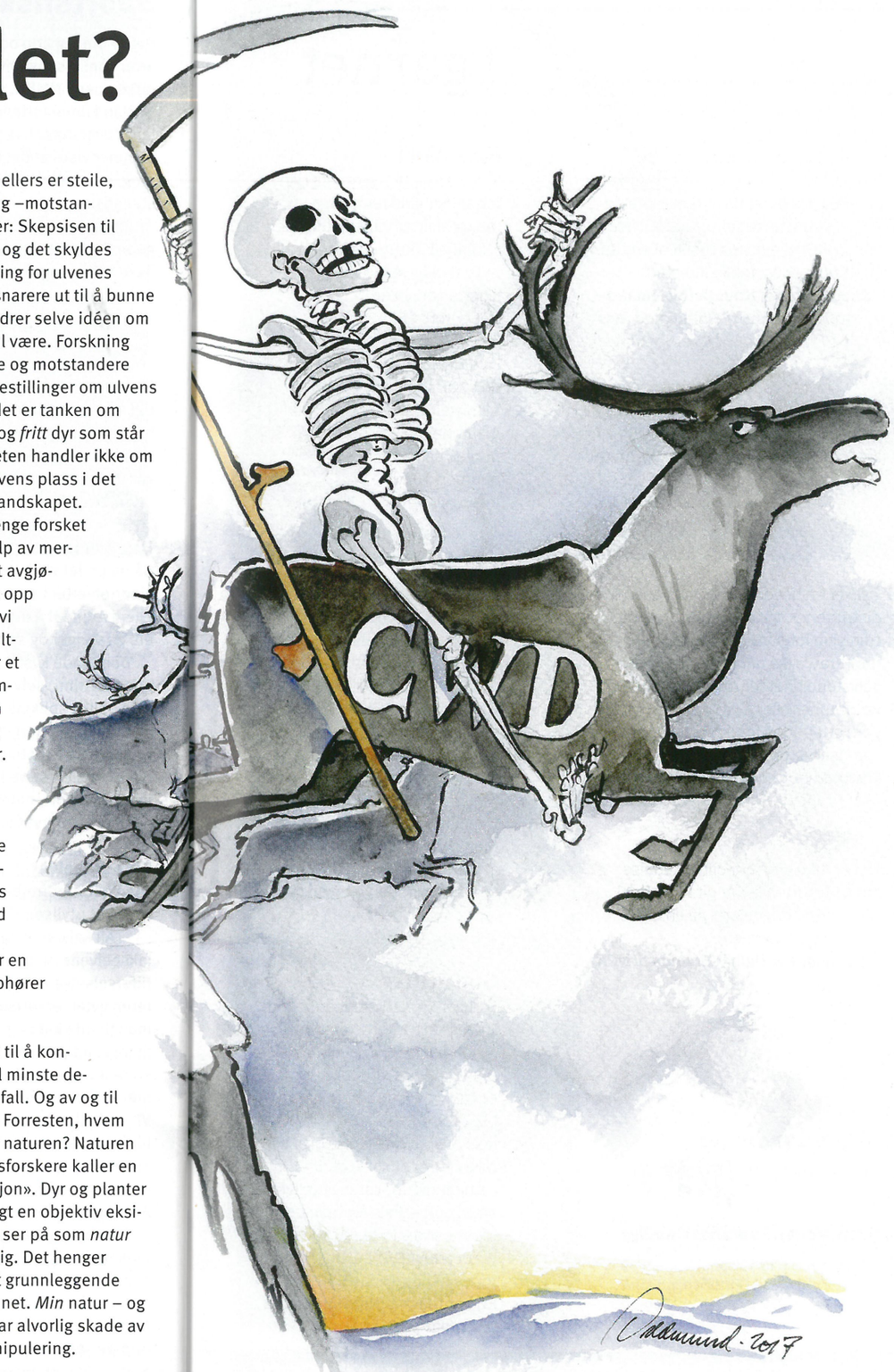

KOVEA

KOVEA Hydra

Nyhet – Kovea Hydra multifuel
Høy effekt: 3650 W
Svært stillebrennende
Gass og bensin uten dyseskift
Kr. 2599,-

KOVEA Moonwalker

Bestselger!
Stødig gass-brenner med lite pakkevolum.
Ca. 2000 W
Kr. 999,-

SOLO 3

2 kjeler og 2 panner inkl. Supalite Titaniumbrenner. For 2-3 personer. Plass til 110 g. eller 230 g. gassboks i kjelen.
Vekt 600 g.
Kr. 1299,-

frisport
www.frisport.no